

Nr 45.

Ankom till Riksdagens kansli den 3 maj 1910 kl. 5 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 angående herr Olofssons motion (nr 16) och herr Jonssons i Hökhult motion (nr 182) om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande inrättande af ett penninglotteri, hvars vinst skulle användas till en ålderdomsförsäkringsfond.

I tvenne inom Andra kammaren väckta och till dess första tillfälliga utskott hänvisade motioner, af herr *Olofsson* (motion nr 16) och herr *Jonsson* i Hökhult (motion nr 182), hafva framställningar blifvit gjorda, af herr *Olofsson*, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utarbeta och om möjligt till nästa Riksdag framlägga förslag till upprättandet af ett under statens förvaltning ställt permanent penninglotteri, hvars vinst afsättes till en ålderdomspensioneringsfond», samt af herr *Jonsson* i Hökhult, »att Riksdagen behagade besluta i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till upprättande af ett under statens kontroll och förvaltning stående permanent penninglotteri, hvars vinstmedel eller afkastning skall afsättas till en fond, med ändamål, att när den tillsammans med invalid- och ålderdomspensioneringsfonden blifvit stor nog, räntan däraf användes till allmän invalid- och ålderdomspensionering för vårt folk.»

Till stöd för sin motion har herr *Olofsson* anført följande:

Motionerna.

»Frågan rörande ålderdomspensionering ligger fortfarande olöst för vårt land, men när och huru den än kommer att lösas, så kräfves

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 9 Saml. 2 Afd. 2 Band. 41 Häft. (Nr 45.) 1

det pengar, och den kommitté, som för närvarande har frågan under utredning, tänker nog själf: Hvar skola vi taga alla pengar, som fordras för att verkligen kunna lösa frågan? Att den måste på ett tillfredsställande sätt få sin lösning, därom torde alla vara eniga, som hafva sinne för ett sant framåtskridande för vårt svenska folk. Att fattigvården och emigrationen skulle i väsentlig grad förminskas, om ålderdomspensioneringen på ett rätt sätt infördes i vårt land, lär ingen betvifla. Att år efter år icke bara reglera, utan ständigt öka statstjänarnas löner och pensioner, samt anslå stora belopp till improduktiva ändamål och därjämte på indirekt väg ständigt beskatta den stora allmänheten, utan att staten i någon nämnvärd grad sörjer för det stora flertalets ekonomiska ställning, är ett förhållande, som ej längre borde få fortsätta. Det bör i stället snarast möjligt vidtagas åtgärder för anskaffandet af penningemedel till en ålderdomsförsäkringsfond att användas på sätt Riksdagen och Kungl. Maj:t komma att bestämma.

Frågan om ett permanent penningelotteri har flera gånger varit föremål för Riksdagens ompröfning, och skäl hafva gifvits så väl för som *emot* inrättandet af ett s. k. statslotteri, men vore det verkligen fråga om lotteri eller icke lotteri i vårt land, så torde nog de starkaste skälen vara *emot* desamma. Så är dock icke förhållandet, utan det ena lotteriet öppnas efter det andra, och ett stort antal lotterier spelar jämt, trots förbud i svensk lag. Då det således torde vara mycket små utsikter att afskaffa lotterier, så böra de i stället ställas under statens kontroll och förvaltning, samt vinsten användas till ett för hela svenska folket gemensamt gagneligt ändamål, hvilket ändamål jag anser vara en ålderdomspensionering.»

Herr Jonssons i Hökhult motivering är af följande lydelse:

»Genom kännedom om de utländska lotteriernas verksamhet i vårt land och de stora summor penningar, som dessa lotterier årligen draga till sig från svenska medborgare, tränger sig den tanken alltmer fram: hvad hafva vi att göra för att förhindra vårt folk från att spela på utländska lotterier, och böra vi inrätta lotteri?»

Att inrätta ett statslotteri för att därigenom bereda staten inkomst böra vi nog icke göra. Det kan ej vara lämpligt, att staten skulle draga vinst på spellustan. Lyckligast vore nog, om inga lotterier funnes till. Spellustan kan lätt blifva en passion att genom äfventyrliga spekulationer söka förvärfva sig bärning med åsidosättande af att genom arbete förvärfva sig medel därtill. Den vinst, några få lotterispelare göra, är förutsättningen för att största delen gör förlust.

Men när man ser, hvilket begär, som ändock finnes efter att

spela på lotteri, att många kunna försaka det allra nödvändigaste genom att taga den sista slant, de hafva, för köp af lotter, och agenters skicklighet för utländska lotterier att genom allehanda förespeglingar om stora vinster förskaffa sig en stor kundkrets bland vårt folk, som årligen gifver ut åtskilliga millioner kronor till dessa utländska lotterier för att möjligen vinna en stor vinst, som i de flesta fall blir ingen, så får man klart för sig, att något måste göras för att om möjligt i någon mån hämma denna lotteriverksamhet här i landet.

Tillstånd har äfven meddelats för inrättande af inhemska lotterier för olika ändamål, såsom till exempel idrott, byggande af teatrar, pensionering af teatrarnas personal, hvilka icke kunna hafva något allmänt intresse.

Det torde nog icke vara lätt att finna något verksamt medel att hämma spellustan eller att förhindra de spelande att spela på utländska lotterier, hvarigenom stora summor penningar gå till utlandet, hvaraf möjligen en ringa del återkommer på grund af vinst.

Under sådana förhållanden börjar man allvarligt fundera och fråga sig, hvad är att göra för att kunna bevara åt vårt eget land de stora summor penningar, som gå till utlandet genom lotteri. När vi i alla fall lämna tillstånd för lotteriverksamhet här i landet, borde Riksdagen taga lotterifrågan om hand och ordna den så, att den kan blifva till fördel för det allmänna, samt att vinsten komme att användas för något allmännyttigt ändamål för vårt folk.

För att vårt folk skall dragas ifrån att spela på utländska lotterier blir det nog nödvändigt, att vi själfva inrätta lotteri, så att förtjänsten af lotteriets verksamhet kommer vårt folk till godo. Om vi få ett lotteri så anordnadt, att vinsten däraf kommer att användas för ett så behjärtansvärdt ändamål som till invalid- och ålderdomspensioneringen för vårt folk, då skall nog största delen afstå från att spela på utländska lotterier utan hellre föredraga att spela på vårt egna lotteri för den goda sakens skull, såvida nog många dragningar komma till stånd hvarje år, och tillräckligt antal lotter till hvarje dragning finnes. På så sätt kunna vi säkrare hafva utsikt att få behålla största delen af de penningar, som nu gå till utlandets lotterier.

Åstundan att göra goda affärer och få stora vinster däraf har gripit mången af vårt folk. Men största delen af vårt lands innevånare är icke i den ekonomiska ställning, att det finnes möjlighet för desamma att göra sådana affärer med stora vinster. Den enda utvägen för den stora allmänheten att spekulera på vinst och därigenom vinna

rikedom är då att köpa en lott i något lotteri för att få någon om än ringa utsikt till vinst.

Det påstås, att det är de mindre bemedlade som mest spela på lotteri. Är förhållandet verkligen sådant, kan det vara mycket lämpligt att få till stånd ett lotteri för invalid- och ålderdomspensionering, då genom denna lotteriverksamhet i vårt land vårt folk får på så sätt bidra till sin egen pensionering.

Genom att inrätta ett penninglotteri, stående under statens kontroll och förvaltning med dess vinsts användande till invalid- och ålderdomspensionering för vårt folk, bidra vi till att förverkliga den uppgiften att bereda möjlighet till och påskyndande af vårt folks ålderdomspensionering. Denna uppgift böra vi icke släppa, förrän den är genomförd. Det bör ligga i allas intressen att bidra till landets innebyggares pension.

Det är icke alla, som kunna komma i åtnjutande af den stora förmånen att få vara statens tjänstemän och få uppbära sin säkra bestämda lön, hvad som än inträffar, och efter erhållet afsked ingenting annat hafva att göra än kvittera ut och mottaga sin pension.

Hvarje god, ärlig, arbetsam och ordentlig samhällets medborgare, som troget gör sin plikt, gör en god insats i fosterlandets tjänst, och hvar och en bidrager inom sitt särskilda område till statens understöd och bästa. Alla samhällets medborgare tillhöra en och samma samhällskropp, fast hvarje lem i denna kropp har fått sin särskilda uppgift att fylla. En mycket stor del af samhällets medlemmar har fått till sin uppgift att arbeta i jorden, i ladugården, i skogen, i fabriken, i verkstaden, i köket, i kammaren och på många andra särskilda områden i lifvet, och deras arbete är på sitt sätt lika nödvändigt för samhället som deras, hvilka mera direkt arbeta i statens tjänst. Vi behöfva hvarandras hjälp på hvarje plats i lifvet; och hvar och en medborgare bidrager i sin mån till att tjäna staten och fosterlandet.

Då våra förfäder hafva varit så omtänksamma, att de sörjt för att alla de, som direkt tjäna staten, få pension, böra vi af omtanke för de samhällets medlemmar, som indirekt tjäna staten, sörja för att de så fort som möjligt äfven kunna erhålla pension.

Det är särskildt ett stort behof för dem att komma i åtnjutande af pension, som blott ha inkomst från sitt arbete till sin och sin familjs uppehälle och underhåll. De få nog i regel icke något öfver att afsätta till sitt uppehälle att lefva af på ålderdomen, som råkat ut för olyckor eller förlorat sin egendom. När dessa icke längre orka arbeta och icke

ha någon annan inkomst att lefva af, för dem ter sig nog ålderdomen tung och mörk under sådana förhållanden.

Om vi inrätta ett lotteri, så att de, som i alla fall icke vilja afstå ifrån att spela på lotteri, kunna få tillfredsställa sin spellusta på ett lotteri inom landet så ordnad, att vinsten däraf afsättes till en fond att förvaltas af staten, afsedd för ett så välgörande ändamål som till invalid- och ålderdomspensionering, och när denna fond, tillsammans med de af staten afsatta medlen för samma ändamål, blir stor nog att användas för en allmän invalid- och ålderdomspensionering för vårt folk, som hufvudsakligen hela sitt lif varit bosatt i vårt land och arbetat för fosterlandets väl, så synes det mig lämpligt att få till stånd en pension per individ af t. ex. 300 kronor årligen efter 65 års ålder i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t och Riksdagen framdeles komma att besluta.

Om vi så göra, då hafva vi löst lotterifrågan på det bästa sätt, som vi för närvarande möjligen kunna göra, och bidra och påskynda äfven att lösa den stora uppgiften att bereda pension för vårt folk på ålderdomen. En sådan åtgärd skulle nog äfven verka hämmande mot emigrationen.

Jag vågar mig emellertid icke på att föreslå detaljerna för lotteriets anordning, därtill fordras särskild utredning, som bäst af Kungl. Maj:t kan verkställas.

Denna utredning bör omfatta grunderna för lotteriets inrättande, hur många dragningar hvarje år, lotternas antal till hvarje dragning, den af lotteriet uppkomna vinstens förvaltning, och, om det synes lämpligt, vid hvilken ålder pensioneringen skall taga sin början, med hur stort belopp pension till hvar och en bör utgå och hur stor fond som behöfs för att den skall kunna bestrida utgifterna för denna pensionering samt för öfrigt allt, som står i sammanhang med och berör denna fråga.»

Vid 1909 års riksdag hade utskottet att yttra sig angående en då väckt motion om inrättande af ett statslotteri, hvilken motion tillika föreslog lotteriafkastningens användning till skogsodlingens främjande. Utskottet uttalade då, att en sådan användning af behållningen från ett statslotteri skulle illa öfverensstämma med den åskådning, som förut gjorts gällande äfven af statslotteriets förespråkare, nämligen att sådan statens behållning borde anslås till ändamål, hvilka dels äro af filantropisk art och dels icke såsom sådana åligga stat eller kommun. Det ändamål för lotteriafkastningens användning, som de nu föreliggande motionerna upptagit, nämligen medlens fondering och räntans anslående

*Utskottets
yttrande.*

till ålderdomspensioneringens främjande, behöfver icke föranleda några anmärkningar af nyssnämnda slag. Genom fonderingen hafva motionärerna synbarligen vunnit, att lotteriet icke skulle behöfva fastläsas i och med den inkomst det lämnar till staten, och vid detta förhållande torde man kunna frånsä det faktum, att ålderdomspensioneringen dock uppenbarligen hör till ändamål, som väl numera allmänt anses åligga staten. Att den kan karaktäriseras såsom ett syfte af filantropisk art, lär ej heller bestridas. De fordringar, som uppställts i fråga om användningen af ett eventuellt statslotteris afkastning, kunna således sägas vara i de nu föreliggande motionerna tillbörligen tillgodosedda.

Angående denna sida af motionerna vill utskottet för öfrigt endast fästa uppmärksamheten därpå, att motionärernas framställning skulle kunna gifva anledning till en öfverskattning af den betydelse, som afkastningen af ett statslotteri skulle kunna erhålla för att förverkliga den tanke, som de med den vilja befordra, nämligen ålderdomspensioneringen. Herr Jonsson i Hökhult har formulerat sitt yrkande så, att räntan af den nya fonden skulle användas till allmän invalid- och ålderdomspensionering, när denna nya fond tillsammans med den redan nu existerande »blifvit stor nog», och det kunde däraf se ut, som skulle de båda fonderna tillsammans kunna lämna det hufvudsakliga tillskottet till pensioneringen. Herr Olofsson framhåller först svårigheten att uppbringa penningar till detta och andra statsändamål, betonar särskildt nödvändigheten att vidtaga »åtgärder för anskaffandet af penningemedel till en ålderdomsförsäkringsfond» och föreslår sedan lotteriet, uppenbarligen såsom en sådan åtgärd. Erfarenheten från andra håll synes emellertid visa, att behållningen af ett statslotteri skulle blifva af ganska måttlig inverkan på möjligheten att genomföra invalid- och ålderdomspensioneringen, åtminstone inom öfverskådlig framtid. Det stora danska klasslotteriet, som löper med en årlig omsättning af omkring femton millioner kronor, beräknas till statskassan afkasta ungefär $1\frac{1}{2}$ million kronor. Allt det öfriga går till vinster och olika slags omkostnader. Skulle ett svenskt statslotteri komma till stånd, lär väl knappast någon större behållning böra beräknas på detta än på det gamla och väl inarbetade danska, och då denna behållning skulle fonderas samt endast räntan användas, blefve uppenbarligen det tillskott, som lotterimedlen under lång tid framåt skulle kunna lämna till ålderdomspensioneringen, icke mycket betydande i förhållande till de stora kostnader, som det här är fråga om.

I hvarje fall utgör motionärernas förslag till användning af ett statslotteris afkastning icke det hufvudsakliga i motionerna, och den omständigheten, att denna föreslagna användning i och för sig kan

lämnas utan anmärkning, innebär icke mera, än att densamma icke medför något hinder att taga motionerna för öfrigt under öfvervägande. Hufvudfrågan knyter sig till själfva förslaget, att Riksdagen skulle nu hos Kungl. Maj:t begära proposition om ett statslotteri.

Vid handläggningen af denna hufvudfråga har utskottet haft att hålla sig till en nytillkommen omständighet, nämligen att numera en officiell svensk utredning i lotterisaken föreligger. I sitt utlåtande om fjolårets lotterimotion omnämnde utskottet, att Kungl. Maj:t den 31 december 1907 bemyndigat chefen för civildepartementet att tillkalla sakkunniga personer med uppdrag att så allsidigt som möjligt utreda frågan, huruvida för reglerandet af lotterier den nu gällande lagstiftningen borde underkastas revision, samt om ytterligare åtgärder borde vidtagas till förhindrande af utländska lottsedlars spridande i riket, äfvensom att chefen för civildepartementet på grundval af detta bemyndigande den 19 mars 1908 uppdragit åt redaktören Adolf Hallgren och amanuensen i finansdepartementet, jur. kand. C. G. H. Törneblad att inom civildepartementet biträda vid beredning af omförmälda ärende. Dessa sakkunnige hafva nu fullbordat sitt arbete och den 16 februari 1910 afgifvit »Betänkande och förslag angående åtgärder till förhindrande af utländska lottsedlars spridande i riket och förändrad lagstiftning om lotterier».

Utskottet erinrar därom, att denna utredning i lotterifrågan visserligen formellt sedt icke tillkommit på Riksdagens initiativ, men dock faktiskt blifvit föranledd af de diskussioner, som på grund af väckta motioner i kamrarna förts angående lotterifrågan vid 1906 års och föregående riksdagar. Vid behandlingen af 1908 års lotterimotioner, då de sakkunnige nyss voro af chefen för civildepartementet tillkallade, beslöto för öfrigt båda kamrarna hvar för sig att hos Kungl. Maj:t begära lotterifrågans upptagande. Andra kammarens beslut gick ut på att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag till nya bestämmelser om lotterier äfvensom förslag till åtgärder, hvarigenom utan inrättandet af ett svenskt statslotteri det i Sverige förekommande spelandet på utländska lotterier kunde förhindras eller i möjligaste mån inskränkas. Första kammaren åter beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida till stäffjande af spelandet å utländska lotterier ytterligare åtgärder, med eller utan inrättande af ett inhemskt permanent statslotteri, böra vidtagas, samt för Riksdagen framlägga förslag i frågan. Då kamrarnas beslut sålunda voro skiljaktiga, kom ingen riksdagskrif-

velse till stånd, men båda kamrarna hade dock otvetydigt uttalat sig för frågans utredning. Det betänkande och förslag, som nu föreligger, kan således — oafsedt dess innehåll — sägas vara tillkommet i full öfverensstämmelse med båda kamrarnas uttalade önskingar. Utskottet måste då anse att Riksdagen bör afvakta, hvilka åtgärder Kungl. Maj:t med anledning af detta nyss afgifna betänkande kan komma att vidtaga, innan Riksdagen för sin del tager något nytt initiativ i lotterifrågan.

I all synnerhet finner utskottet, att Andra kammaren icke har någon anledning till en sådan framställning som motionärerna föreslå. De sakkunniges betänkande och förslag är nämligen, om ock icke direkt byggdt på den ståndpunkt, som Andra kammaren intog år 1908, dock faktiskt i viktiga hufvudpunkter ett uttryck för just samma åskådning, som kammaren då bestämdt och eftertryckligt häfdade. Utskottet kan icke inlåta sig på en redogörelse för detta de sakkunniges yttrande, men vill nämna, att dessa kommit till det resultat, att de *icke* kunna tillråda ett statslotteri. Deras uppfattning kan sägas vara sammanfattad i följande ord å sid. 60 i betänkandet: »Huru stora svårigheterna än kunna vara att utan en sådan institution förebygga de nuvarande och möjligen ökade vådorna af främmande lotteriers förmåga att draga till sig svenska penningar, synes oss ett inhemskt statslotteris anordnande innebära allt för stora faror af annat slag för att kunna af statsmakterna allvarligen ifrågasättas, innan åtminstone andra utvägar att förebygga eller väsentligt minska den främmande lottsedelshandeln blifvit försökta.» Och deras förslag går ut på att anvisa sådana utvägar af olika art. De sakkunniges utlåtande innebär alltså faktiskt ett första steg till förverkligande af den önskan, som Andra kammaren uttalade år 1908, nämligen om framläggande af »förslag till åtgärder, hvarigenom utan inrättande af ett svenskt statslotteri det i Sverige förekommande spelandet på utländska lotterier kunde förhindras eller i möjligaste mån inskränkas». Utskottet har icke nu någon anledning att upptaga dessa förslag till granskning eller om dem uttala sig; det faktum, att de föreligga, och att de i princip ansluta sig till Andra kammarens gamla ståndpunkt i lotterifrågan, synes utskottet utgöra skäl nog för den uppfattningen, att kammaren nu bör lämna Kungl. Maj:t tillfälle att tillgodogöra sig de sakkunniges arbete, samt att kammaren alltså icke bör taga något sådant steg i lotterifrågan, som motionärerna föreslå.

Under sådana förhållanden finner sig utskottet icke heller hafva skäl att ingå på någon diskussion af själfva principspörsmålet om ett statslotteris inrättande, utan hemställer utskottet

att herrar Olofsons och Jonssons i Hökhult förevarande motioner icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 maj 1910.

Å utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Herrar *Sandquist* och *Waldén* hafva anhållit att få här antecknadt, att de icke deltagit i detta ärendes slutbehandling inom utskottet.
